

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО; МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

УДК 340.63-048.445

DOI: <https://doi.org/10.32631/v.2024.1.06>

Олександр Іванович Радченко,

*кандидат юридичних наук, доцент,
Харківський національний університет внутрішніх справ,
кафедра конституційного і міжнародного права (доцент);*

 <https://orcid.org/0000-0003-1572-8048>,
e-mail: ol-rad@ukr.net;

Данііл Анатолійович Зінченко,

*Харківський національний університет
внутрішніх справ (слухач магістратури);*

 <https://orcid.org/0000-0002-8089-0511>,
e-mail: danil3008199@gmail.com

НАТУРАЛІЗАЦІЯ ЯК ФАКТОР ВКЛЮЧЕННЯ МІГРАНТІВ ДО СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ КРАЇНИ ПЕРЕБУВАННЯ

Висвітлено роль натуралізації в процесі інтеграції мігрантів у суспільно-політичне життя країни перебування. Натуралізацію визначено як ключовий інструмент для політичної, соціальної та культурної інтеграції мігрантів, розкрито її позитивний вплив на прискорення участі мігрантів у суспільному житті нової батьківщини. Розглянуто потенційні виклики, які можуть постати під час процесу натуралізації. Наголошено на важливості врахування натуралізації в процесі розроблення та здійснення державної політики інтеграції мігрантів.

Ключові слова: міграція, відповідальність, соціальні аспекти, юридичні аспекти, специфіка, суспільство, суспільно-політичні заходи, рівний доступ, інтеграція, натуралізація..

Оригінальна стаття

Постановка проблеми

У контексті зростання глобальних міграційних потоків країни, які прийняли нових мешканців, стикаються з необхідністю ефективною інтеграції мігрантів у місцеве суспільство. Одним із найважливіших ступенів інтеграції є натуралізація, яка дозволяє мігрантам повноцінно брати участь у суспільно-політичному житті країни-прихистку. Водночас процеси натуралізації можуть супроводжуватися низкою викликів, таких як бюрократичні перешкоди або соціальна ізоляція. Таким чином, особливої актуальності набуває питання про те, як

натуралізація впливає на включення мігрантів у суспільно-політичні процеси країни перебування і які фактори можуть сприяти або перешкоджати цьому.

Стан дослідження проблеми

Наукова спільнота активно вивчає питання міграції, інтеграції та натуралізації протягом останніх декількох десятиліть, особливо в контексті глобальних міграційних потоків, що зростають. Дослідники з різних країн аналізують досвід своїх держав у взаємодії з мігрантами, приділяючи особливу увагу процесам їх інтеграції. Більшість робіт зосереджена на двох аспектах натуралізації: її юридичних механізмах і соціокультурному впливі на мігрантів. У юридичному контексті досліджуються законодавчі основи натуралізації, критерії прийому, а також бюрократичні й адміністративні бар'єри на шляху до громадянства. Соціологи та культурологи вивчають, як процес натуралізації впливає на формування ідентичності, ставлення мігрантів до приймаючої країни та їхню активність у суспільних процесах. Деякі дослідники вказують на позитивний вплив натуралізації на економічну адаптацію мігрантів, їхню соціальну мобільність та активність у громадському житті. Інші ж акцентують увагу на таких проблемах, як дискримінація, мовний бар'єр та соціальна ізоляція, які можуть стримувати мігрантів від повноцінного включення в життя країни перебування, незважаючи на формальний статус громадянина. Таким чином, попри значний обсяг досліджень на цю тему, проблема натуралізації як фактора включення мігрантів у суспільно-політичні процеси залишається актуальною і вимагає подальшого наукового осмислення.

Окреслену тематику досліджувала вітчизняні та зарубіжні науковці. Серед зарубіжних Томас Файст – соціолог, що вивчає питання громадянства і транснаціоналізму, його дослідження зосереджені на тому, як мігранти зберігають зв'язки зі своєю батьківщиною, одночасно інтегруючись у новому суспільстві; Айлет Шахар – правознавиця, яка вивчає право на громадянство та його значення для сучасних міграційних потоків, аналізує юридичні, політичні та соціальні аспекти набуття громадянства; Пеггі Левітт – дослідниця питань глобальної міграції і транснаціональних співтовариств, розглядає механізми соціальної інтеграції мігрантів та їхній вплив на суспільство.

Науковці, які досліджували питання міграції, зазвичай зосереджувалися на таких аспектах:

- правові основи натуралізації;
- критерії набуття громадянства;
- бюрократичні та адміністративні бар'єри на шляху до громадянства;
- вплив натуралізації на економічну адаптацію мігрантів;
- соціальна мобільність та активність у громадському житті;

- взаємозв'язок між натуралізацією та формуванням ідентичності мігранта;
- мовний бар'єр і його вплив на процес натуралізації;
- дискримінація на основі громадянства;
- роль громадських організацій у підтримці процесу натуралізації;
- політична активність натуралізованих мігрантів, взаємодія між натуралізованими громадянами та корінним населенням.

Мета і завдання дослідження

Мета статті полягає у глибокому аналізі ролі натуралізації як ключового інструменту інтеграції мігрантів у суспільно-політичні процеси країни перебування. Ця мета передбачає розгляд натуралізації не лише як юридичного акту, що надає особі права та обов'язки громадянина, а й як комплексного соціокультурного процесу, котрий відображає інтеракції між мігрантами та суспільством, що їх приймає.

Завдання дослідження передбачають комплексний аналіз та оцінку впливу процесу натуралізації на рівень інтеграції мігрантів у суспільстві приймаючої країни.

Наукова новизна дослідження

Наукова новизна дослідження полягає в комплексному підході до вивчення процесу натуралізації мігрантів, який об'єднує юридичний, соціологічний та культурологічний аналіз. У межах дослідження вперше проводиться порівняльний аналіз правових норм та практик їх застосування в різних країнах із зосередженням на специфіці включення мігрантів у політичне життя. Також особлива увага приділяється дослідженню взаємодії спільнот мігрантів із корінним населенням, при цьому вивчаються фактори, які сприяють або заважають інтеграції. Крім того, акцентовано увагу на ролі культурного й мовного бар'єрів у процесі натуралізації та їх впливу на подальшу активність мігрантів у суспільстві. Все це дозволяє сформулювати новітні рекомендації для вдосконалення політики інтеграції мігрантів на різних рівнях – від місцевого до національного.

Виклад основного матеріалу

В умовах глобалізації та підвищення мобільності людей процеси міграції стають важливим аспектом сучасної дійсності. Інтеграція мігрантів у суспільство країни перебування є однією з найбільших викликів для держав, що їх приймають. Натуралізація слугує одним із ключових інструментів цього процесу.

Натуралізація в юридичному контексті є процесом, який дозволяє іноземцю отримати громадянство країни, в якій він проживає на законних підставах протягом визначеного періоду часу [1, с. 108]. Цей процес відображає бажання особи інтегруватися в суспільство приймаючої країни, стати його повноправним членом, отримати всі права

й обов'язки громадянина [2, с. 25]. Сутністю натуралізації є перехід індивіда від статусу іноземця до статусу громадянина, що відкриває перед ним нові можливості та горизонти, а також покладає на нього додаткові обов'язки. Юридична процедура натуралізації може відрізнятися в різних державах, але переважно вона включає перевірку знань мови, історії, культури та конституційного права країни, а також дотримання законів і відсутність судимості. Крім того, для успішної натуралізації часто вимагається підтвердження стабільного джерела доходу, а також здатність до соціальної адаптації [3, с. 104]. Сутність натуралізації полягає не лише у зміні юридичного статусу особи, а й в її соціальній інтеграції. Отже, натуралізація стає тим «мостом», який з'єднує мігранта із суспільством приймаючої країни, допомагаючи йому стати активним учасником соціально-політичного життя [4].

Процес натуралізації відіграє ключову роль у підсиленні інтеграційних процесів між мігрантами та приймаючим суспільством. Отримання громадянства приймаючої країни є не лише формальним актом визнання прав і обов'язків особи, а й психосоціальним переходом, що сприяє відчуттю приналежності та участі в житті суспільства. Важливість натуралізації для інтеграції можна розглядати з різних аспектів. По-перше, натуралізація забезпечує мігрантам повний спектр громадянських прав, що включає право голосу, можливість працевлаштування в державному секторі та участь у громадському житті без обмежень. Це не лише зміцнює їхній соціальний статус, а й сприяє активній участі в різних сферах суспільного життя. По-друге, процес натуралізації передбачає дотримання певних критеріїв, таких як знання мови, історії та культури приймаючої країни [5]. Це сприяє глибшому розумінню та прийняттю її цінностей, сприяючи адаптації мігрантів. По-третє, натуралізація може слугувати показником відкритості суспільства та його готовності приймати нових членів. Таке ставлення сприяє створенню позитивного образу мігрантів та зменшенню соціальних бар'єрів між корінним населенням та приїжджими. В узагальненому вигляді можна стверджувати, що натуралізація сприяє формуванню більш гармонійного, взаємопов'язаного суспільства, в якому різні культурні та етнічні групи мають можливість співіснувати на засадах рівності, взаємоповаги та співпраці.

Потенційні виклики та обмеження, що виникають у контексті натуралізації мігрантів, можуть мати глибокий вплив на інтеграційні процеси у приймаючому суспільстві [6, с. 141]. Зокрема, процес натуралізації, якщо він не регулюється та не підтримується належним чином, може призвести до численних непорозумінь і конфліктів. Одним із ключових викликів є стигматизація та дискримінація мігрантів.

Незважаючи на отримання громадянства, мігранти можуть зіткнутися з обмеженнями в соціальній мобільності через уявлення про них як про «інших», що може заважати їх повному включенню в суспільство. Крім того, вимоги до натуралізації можуть бути доволі високими, що робить процес отримання громадянства недоступним для певних груп мігрантів, особливо для тих, хто зіткнувся з економічними чи освітніми обмеженнями. Політичні кон'юнктури та урядова політика, що змінюється, також можуть створювати нестабільність у натуралізації, призводячи до невизначеності та непевності серед спільнот мігрантів [7, с. 299]. Також слід враховувати, що різні культурні й соціальні контексти мігрантів можуть вимагати додаткових зусиль для адаптації, а процес натуралізації сам по собі не гарантує автоматичної інтеграції. З огляду на вищезазначене розробка правильної стратегії натуралізації, що враховує як потреби мігрантів, так і інтереси приймаючого суспільства, є ключовою для підсилення соціальної згуртованості та гармонії між різними групами населення.

Висновки

Отже, натуралізація, яка є одним із ключових інструментів інтеграції мігрантів у суспільство приймаючої країни, відіграє визначальну роль у суспільно-політичних процесах. Через процес натуралізації мігранти отримують не лише громадянство, а й можливість активної участі в політичному житті, а також рівноправного доступу до соціальних благ і прав. З одного боку, успішна натуралізація може сприяти створенню більш гармонійного суспільства, де мігранти відчують себе частиною цілісної спільноти. З іншого – неправильно організований процес може викликати численні проблеми, серед яких стигматизація, дискримінація та відчуження мігрантів від суспільства.

Важливо визнати, що стратегії натуралізації повинні бути адаптовані до конкретного соціокультурного контексту країни. Оскільки кожна країна має свою унікальну історію міграції, культурні особливості та політичні реалії, підходи до натуралізації можуть і мають відрізнятися. Також слід враховувати, що надання громадянства не гарантує автоматичної інтеграції мігранта в суспільство. Для ефективної інтеграції необхідна комплексна стратегія, яка б включала освітні програми, культурний обмін та створення можливостей для економічного зростання та соціальної мобільності.

В умовах глобалізації та постійної мобільності населення питання натуралізації стає дедалі актуальнішим. Щоб відповісти на виклики сучасного світу, кожна країна повинна розробляти ефективні механізми, які б дозволяли мігрантам стати повноцінними членами суспільства, сприяючи таким чином соціальній згуртованості та стабільності.

Список бібліографічних посилань: 1. Сподинський О. О. Конституційно-правові підстави набуття та припинення громадянства в Україні та країнах Європейського Союзу: порівняльний аналіз : дис. ... д-ра філософії : 081. Київ, 2021. 150 с. **2.** Савчин Г. Я., Боровікова В. С. Зміст права на громадянство: окремі аспекти. *Соціально-правові студії*. 2021. Вип. 3. С. 20–27. DOI: <https://doi.org/10.32518/2617-4162-2021-3-20-27>. **3.** Толкачова І. А. Підстави набуття громадянства в Україні та інших країнах СНД. *Часопис Київського університету права*. 2013. № 2. С. 101–105. **4.** Левенець А. В. Інтеграція мігрантів в місцеве суспільство: український та зарубіжний досвід // 72-а наукова конференція професорсько-викладацького складу і наукових працівників економіко-правового факультету Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (м. Одеса, 29 листопада – 1 грудня 2017 р.). Одеса : Фенікс, 2017. С. 91–94. **5.** Сподинський О. Володіння державною (офіційною) мовою як необхідна умова набуття громадянства: український та європейський досвід. *Часопис Київського університету права*. 2020. Вип. 2. С. 169–172. DOI: <https://doi.org/10.36695/2219-5521.2.2020.29>. **6.** Хом'як А. Інтеграція мігрантів у європейські суспільства: інтеграційна політика та громадська думка. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Політологія. Соціологія. Право*. 2019. Вип. 3 (43). С. 139–146. DOI: [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2019.3\(43\).195706](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2019.3(43).195706). **7.** Машиновська О. А. Міграційна політика: глобальний контекст та українські реалії : монографія. Київ : НІСД, 2018. 472 с.

Надійшла до редакції 28.12.2023

Прийнята до опублікування 30.01.2024

Radchenko O. I., Zinchenko D. A. Naturalisation as a factor of migrants' inclusion in the socio-political processes of the host country

Naturalisation provides not only access to the full range of rights and opportunities that are due to citizens, but also contributes to the formation of a sense of belonging to the host country, which is an important factor in social cohesion. In the globalisation context, migration processes are of particular importance, as the growing number of migrants in many countries necessitates their effective integration. Naturalisation is one of the mechanisms that facilitates the involvement of migrants in the political life of the country, giving them the right to vote and the opportunity to participate in the formation of public policy. The article focuses on the challenges and obstacles that migrants may face during the naturalisation process, including legal barriers, cultural and linguistic differences. Overcoming these challenges is important to facilitate the full integration of migrants into society.

Based on an analysis of different naturalisation models, the paper examines how different countries approach the process of migrant inclusion. For example, some countries offer simplified naturalisation procedures for certain categories of migrants, while others require longer residence and demonstration of language and cultural proficiency. It is emphasised that naturalisation is a key factor in ensuring the harmonious integration of migrants into the socio-political

structures of the host country. This not only contributes to economic growth and social stability, but also paves the way for a more inclusive and multicultural society.

The importance of naturalisation for the political inclusion of migrants also lies in the strengthening of democratic institutions. Migrants who are naturalised as citizens have the opportunity to influence political decisions and elections, which contributes to the representation of diverse groups in political processes. This, in turn, leads to fairer and more balanced governance that takes into account the interests of all segments of society, including migrants. In addition, naturalisation promotes social cohesion, as migrants who become full citizens often feel more responsible for the welfare of the host country. This can stimulate greater volunteer and civic engagement, which is important for the development of a strong and cohesive society. The naturalisation process also has economic benefits.

Key words: migration, responsibility, social aspects, legal aspects, specificity, society, socio-political measures, equal access, integration, naturalisation.

